

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1885 ΣΤΗ ΘΑΣΟ¹

Κυριάκος Λυκουρίνος

Στο περιθώριο των σημαντικών εξελίξεων της εποχής², τη Θασιακή κοινωνία του 1885 απασχόλησε έντονα μια πολιτική διαμάχη ανάμεσα στα δύο κόμματα του νησιού· το κόμμα του Αιγύπτιου Διοικητή και το αντιπολιτευόμενο. Στο παρασκήνιο της σύγκρουσης αυτής, που έληξε με την παύση του Διοικητή της Θάσου και την αντικατάστασή του από άλλον, επίσης Αιγύπτιο, κινούνται με τον ειδικό του ρόλο ο καθένας ο υποπρόξενος της Ελλάδας στην Καβάλα Αλ. Τσιμπουράκης³, το Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών⁴, ο πολι-

1. Τα έγγραφα που χρησιμοποιήθηκαν για την εργασία αυτή προέρχονται από τα αρχεία του Υπουργείου Εξωτερικών (Α.Υ.Ε.) και βρίσκονται φωτοτυπημένα στο Δημοτικό Μουσείο Καβάλας.

2. Κατά τη δεκαετία του 1880 η Θάσος βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος των μεγάλων ευρωπαϊκών δυνάμεων, λόγω φυσικά της γεωγραφικής της θέσης, του ιδιότυπου καθεστώτος της αλλά κυρίως λόγω των διεθνών εξελίξεων, που από τα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας (1875 κ.ε. επαναστάσεις στα Βαλκάνια, συνθήκες Αγίου Στεφάνου και Βερολίνου) καθιστούν την ευρύτερη περιοχή της Μακεδονίας πεδίο διεθνούς ανταγωνισμού και σύγκρουσης συμφερόντων. Η αλληλογραφία του υποπροξενείου Καβάλας με το Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών, κατά το 1885-6, πληροφορεί για το ενδιαφέρον της Αγγλίας, (το ζήτημα της κατοχής της Θάσου από την Αγγλία απασχολεί μέχρι και τη Βουλή των Κοινοτήτων), για τις προσπάθειες της Ρωσίας να ενσπείρει και στο νησί τις πανσλαβιστικές ιδέες, για την προσοχή με την οποία ο Γάλλος γενικός πρόξενος Θεσ/νίκης και ο υποπρόξενος της Γαλλίας στην Καβάλα παρακολουθούν τις κινήσεις των αντιπάλων τους και φυσικά για τις προθέσεις του ελληνικού κράτους να ασκήσει πολιτική εθνικής αφύπνισης στο ζωτικό αυτό χώρο της Ανατολικής Μακεδονίας (ενδεικτικά έγγραφα για τα ζητήματα που αναφέρθηκαν: Υπ. Εξ. προς υποπροξενείο Καβάλας, 14 Αυγούστου 1885, αρ.πρ. 1432 — υποπρ. Καβάλας προς Υπ. Εξ., 7 Σεπτεμβρίου 1885, αρ.πρ. 227 και 15 Σεπτεμβρίου 1885, αρ.πρ. 232. Τα έγγραφα αυτά βρίσκονται φωτοτυπημένα στο Δημοτικό Μουσείο Καβάλας).

3. Ο Αλέξιος Τσιμπουράκης διηύθυνε το υποπροξενείο της Ελλάδας στην Καβάλα από 3-10-1883 μέχρι 11-3-1887. Βλ. «Πίναξ των υπαγομένων εις το επί των Εξωτερικών Υπουργείον εμίσθων και αμίσθων αρχών», Αθήνα 1888.

4. Μετά την ανατροπή της κυβέρνησης Χ. Τρικούτη (5 Φεβρουαρίου 1885) και τη διενέργεια εκλογών (7 Απριλίου), κυβέρνηση σχηματίζει ο Θεόδωρος Δηλιγιάννης, που αναλαμβάνει και το Υπουργείο Εξωτερικών.

τικός πράκτορας της Ελλάδας στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου Αν. Βυζάντιος⁵, ακόμη και το Οικουμενικό Πατριαρχείο⁶.

Φυσικά πρωταγωνιστές ήσαν οι δύο συγκρουόμενες παρατάξεις. Την πρώτη αποτελούν ο διοικητής του νησιού Ιμπράημ Ασάφη μπέης και οι άνθρωποί του, Αιγύπτιοι αξιωματούχοι, συνεργάτες του στην άσκηση της εξουσίας, κυρίως χοτζάδες του Ιμαρέτ⁷ αλλά και Έλληνες, όργανά τους και συνεκμεταλλευτές του νησιού. Στη δεύτερη ανήκει το μεγαλύτερο μέρος των Θασίων, προεστοί και απλοί πολίτες. Ειδικό, καθοριστικό ωστόσο, ρόλο διαδραματίζει ο Αιγύπτιος επιθεωρητής Γιαγχιά Καδρή μπέης, που με τις κρίσεις του για την κατάσταση του νησιού και την τελική του έκθεση για τα «πεπραγμένα» της Διοίκησης προτείνει λύση, και φυσικά η Αιγυπτιακή Κυβέρνηση, που με τις αποφάσεις της έχει τον τελικό λόγο.

Τη δράση και το ρόλο καθενός από τους παράγοντες αυτούς πραγματεύονται τα δεκαεπτά (17) ανέκδοτα έγγραφα των Αρχείων του Υπουργείου Εξωτερικών, (Α.Υ.Ε. 1885/Α/5, πολιτικές ειδήσεις, υποφάκελλος υποπροξενείου Καβάλας), που χρησιμοποιήθηκαν για την παρούσα εργασία.

Ο εκφυλισμός της εξουσίας και η αυθαιρεσία στην άσκησή της είναι φαινόμενα συνήθη στις περιπτώσεις κατοχής ενός τόπου από ξένο δυνάστη. Αυτό ίσχυε και για τη Θάσο, ιδίως μετά το 1874, λόγω της ιδιοτυπίας του καθεστώτος που επικρατούσε στο νησί⁸. «Τῷ ὄντι δὲ —εκτιμᾷ ο Ἕλληνας υποπρόξενος στην Καβάλα— ἡ ἐν γένει θέσις αὐτῆς εἶναι μοναδικὴ ἐν Εὐρώπῃ καὶ

5. Ο Αναστάσιος Βυζάντιος (1839-1892), γιος του Σκαρλάτου Βυζάντιου, ήταν ονομαστός δημοσιογράφος και διπλωμάτης. Διετέλεσε γενικός πρόξενος της Ελλάδας στη Σόφια (1880) και αργότερα στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου.

6. Η αδυναμία συμβιβασμού ανάμεσα στην εθνική πολιτική της κυβέρνησης Χ. Τρικούπη και την οικουμενική και πανορθόδοξη του Πατριάρχη Ιωαννίμ Γ' οδήγησε τον τελευταίο σε παραίτηση (30 Μαρτίου 1884). Η κρίση στην εκκλησία κράτησε δυο χρόνια. Συνεπώς στα 1885 ο οικουμενικός θρόνος είναι κενός.

7. Γνωστότερη ονομασία του Külliye της Καβάλας. Τα Külliye ήταν συγκροτήματα δημοσίων κοινωφελών κτισμάτων, συγκεντρωμένα γύρω από ένα τζαμί. Το Külliye του Μεχμέτ Αλή στην τελική του μορφή αποτελείται από δύο μεντρεσέδες, (ανώτερης βαθμίδας εκπαιδευτικά ιδρύματα όπου διδάσκονταν κυρίως η θεολογική και νομική επιστήμη), δύο derslane-μεστζίτ, (αίθουσες διδασκαλίας και χώροι προσευχής), ένα ιμαρέτ, (πτωχοκομείο), ένα μεκτέμπ, (σχολείο πρώτης βαθμίδας), και τα γραφεία διεύθυνσης. Στους 61 κατοικισίμους χώρους των μεντρεσέδων διαμένουν οι σοφτάδες (= διαβασμένοι, δηλ. σπουδαστές). Βλ. στον τόμο ΚΕ'-ΚΣΤ' των «Μακεδονικών» (1986). Ανάτυπο από αυτόν δημοσιεύεται στο «Δελτίο» του ΤΕΕ-ΑΜ (Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος, τμήμα Ανατολικής Μακεδονίας) του Ιουλίου 1990, σελ. 27-79, Αιμιλίας Στεφανίδου-Φωτιάδου, Το Ιμαρέτ της Καβάλας.

8. Βλ. Απ. Ε. Βακαλόπουλου, Ιστορία της Θάσου (1453-1912), Θεσ/νίκη 1984, σελ. 82-114, 140-158 και 167-171.

ἐν αὐτῇ τῇ Τουρκίᾳ, διότι παραχωρήσασα ἡ Υ'. Πύλη τῷ Μεχμέτ 'Αλῇ πρώτῳ ἡγεμόνι τῆς Αἰγύπτου τὴν νῆσον, ἵνα ἐκ τῶν φόρων αὐτῆς διατηρῇται ἐν Καβάλλᾳ, ὅθεν ὁ Μεχμέτ 'Αλῆς κατήγετο, Ἰμαρέτιον (ὅ ἐστιν ἀνώτερον ἐκ-παιδευτήριον ἐν ᾧ διαμένουσι καὶ διατρέφονται περὶ τοὺς 600 σοφτάδες) κατέλιπε τὴν νῆσον ἄνευ νόμων, ὁ δὲ Μεχμέτ 'Αλῆς οὐδὲν καὶ αὐτὸς ἐνομοθέτησε διὰ τὴν νῆσον φρονῶν ἱσως, ὅτι τοῦτο εἶναι δεῖγμα εὐνοίας καὶ τοὺς ἀφῆκε νὰ διοικῶνται ὑπὸ ὑπαλλήλου πεμπομένου ἐξ Αἰγύπτου, ὅ ἐστιν ὑπέβαλε τοὺς κατοίκους εἰς μικροὺς ἐκάστοτε τυραννίσκους»⁹.

Ἐνας τέτοιος μικρὸς τυραννίσκος φαίνεται πως ἦταν ὁ εἰρημένος διοικητῆς Θάσου¹⁰ Ἰμπραήμ Ασάφ μπέης. Στὰ «ἐργα καὶ τις ἡμέρες» του αναφέρονται οἱ αντιπρόσωποι κοινοτήτων τῆς Θάσου διεκτραγωδώντας τὰ δεινὰ τῆς «ατυχοῦς νήσου» στον Ἑλληνα υποπρόξενο Καβάλας.

τῷ ἀξιολίμῳ κυρίῳ 'Αλ. Τσιμπουράκη ελλ. υποπροξένῳ
εἰς Καβάλλαν

Εὐγενέστατε

Οἱ ὑποφαινόμενοι ἀντιπρόσωποι τῆς νήσου Θάσου, ἀναφε/ρόμεθα ἐμπιστευτικῶς εἰς τὴν φιλογένειάν σας, ἐξαιτούμενοι τὴν ἰσχυράν / ὑμῶν συνδρομήν, ὑπὲρ τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ νῦν διοικητοῦ μας / Ἰβραήμ-Ἀσαφ μπέ-Βέη, καθ' οὗ τρεῖς ἀπὸ τῆς 31 παρελθόντος μη/νὸς ἀνηνέχθημεν τηλεγραφικῶς πρὸς τὴν Α. Ὑψηλότητα τὸν Χεδίβην / προστάτην τῆς νήσου μας, καταγγέλοντες αὐτὸν ὡς ἀνίκανον, καθὼ / πάσχοντα ὑπὸ χρονίας νόσου, ἐξάκις τῆς ἡμέρας μορφινιζόμενον εἰς με/γάλας δόσεις, ἐξ οὗ κατέστη, ὅτε μὲν ὀργίλος, ὅτε βλακώδης ἄλ/λοτε ἀνακόλουθος, καὶ ἄλλοτε ἀνάλγητος πρὸς πᾶν ὅ,τι ἐν τῇ νήσῳ / συμβαίνει, ἐμπιστευθεὶς τὴν διοίκησιν αὐτῆς εἰς ἀνθρώπους ἀνικά-νους / καὶ ἀμαθεῖς, μηδεμίαν ἐπιρροὴν ἢ σέβας χαίροντας ὑπὸ τῶν κατοίκων. /

Συνεπεία τούτων ὅλων ἡ θέσις ἡμῶν κατέστη ἀφόρητος καὶ ἀ/πελπιστική, ἡ ἀναρχία βασιλεύει, ἄφευκτος δὲ μᾶς ἐπαπειλεῖ κατα/στροφή, ἐὰν βραδύνη ἢ ἀντικατάστασις αὐτοῦ· ὅστις, τὰ πρὸς τὴν Α. / Ὑψηλότητα διαβήματά

9. Αλ. Τσιμπουράκης (υποπρόξενος τῆς Ελλάδας στὴν Καβάλα) πρὸς τὸ ἐλληνικὸν ὑπουργεῖο Εξωτερικῶν, Καβάλα, 8 Ιουνίου 1885, αρ.πρ. 253.

10. Μέχρι τὸ 1854 τὸ νησί διοικοῦν Τούρκοι διοικητές. Ἀπὸ τότε στέλνονται στὴ Θάσο Αἰγύπτιοι διοικητές, μουδέρηδες ἢ μπέηδες, ποὺ ἐπαιρναν ἐντολὲς καὶ ἐπρεπε νὰ λογοδοτήσουν στὴ Γενικὴ Διεύθυνση Βακουφίων τῆς Αἰγύπτου. Ἡ ἐδρα τῆς διοίκησός τους ἦταν στὴν Καβάλα, ὅπου καὶ ἔμεναν (στο Ἰμαρέτ), ἐνὸς τῆς Θάσο ὑπῆρχε ἀντιπρόσωπός τους. Οἱ διοικητές, ποὺ ἀπλῶς ἐπισκέπτονταν τὸ νησί κατὰ διαστήματα, συγχέντρωναν στὰ χέρια τους ὅλες τὶς ἐξουσίες καὶ κυβερνοῦσαν, ιδίως μετὰ τὸ 1874, δεσποτικὰ (βλ. Απ. Βακαλόπουλου ὁ.π., σελ. 84-89).

μας μαθών, και ἀπελπισθεῖς νὰ φέρῃ τὴν θερμῶς / ἐπιδιωχθεῖσαν παρ' αὐτοῦ
διαίρεσιν μεταξὺ ἡμῶν, κατέφυγεν εἰς τοὺς / ἐστιγματισμένους καὶ ταραξίας
ἐκ τοῦ ἀγροίκου λαοῦ, καὶ μυρία / ὅσα ὑποσχόμενος αὐτοῖς ὅπως τὸν ὑποστη-
ρίξωσιν, ἀδιαφορεῖ ἂν διὰ τῆς / διαγωγῆς του ταύτης, συμβῶσιν ἐμφύλιοι
διαπληκτισμοὶ καὶ τὰ ὅμοια τούτοις. /

Ὁ ἀγὼν ἡμῶν εἶνε δίκαιος, οὐδόλως δὲ συκοφαντοῦμεν τὸν διοικητὴν /
καταγγέλοντες αὐτὸν ὡς πάντοτε πάσχοντα καὶ ὡς μορφινομανῆ, / ὡς ἀπρόσι-
τον καὶ σχεδὸν ἀόρατον. Οὐδόλως ἀδικοῦμεν αὐτὸν κα/ταγγέλοντες ὡς χρη-
ματολογοῦντα διὰ τῆς πωλήσεως τῶν δασῶν, δηλαδὴ / πολυπληθῶν ἀδειῶν
πρὸς ἐκκοπὴν ξυλείας ἀντὶ χρημάτων χορηγῶν αὐ/τάς εἰς τὸν τυχόντα, ἄνευ
ἐπερωτήσεως τοῦ χωρίου δι' ὃ ἐκδίδεται ἡ ἄ/δεια, καὶ ἄνευ προηγουμένης
ἀναφορᾶς τοῦ χωρίου ἂν ἔχῃ ἀνάγκην ἐκ/κοπῆς ξυλείας καὶ ποίου εἵδους, ὡς
μέχρι τοῦδε ἐγένετο, χρηματο/λογοῦντα δὲ καὶ δι' ἄλλων ἐκθέσμων μέσων.
Οὐδόλως ἀδικοῦμεν / αὐτὸν καταγγέλοντες ἐπὶ ἀναλγησίᾳ διὰ τὰ συμβαίνοντα
ἐν τῇ / νήσῳ, ἅτινα ἀντὶ νὰ θεραπεύῃ, καθιστᾷ δεινότερα διὰ τῆς / ἄλλοπρο-
σάλλου καὶ ἀνακολούθου διαγωγῆς του. /

Ἡ ἀτυχὴς νῆσος μας σπαράσσεται, ἀγωνιᾷ τῆς ἀνικανό/τητας αὐτοῦ
ἐνεκα, ἡμεῖς δὲ ἐὰν ἐσιγῶμεν ἐπὶ τῇ ἀξιοδακρύτῳ αὐτῆς καταστάσει, βαρεῖαν
θὰ ἐφέρομεν εὐθύνην. / Δι' ὃ θαρραλέως ἀνηνέχθημεν πρὸς τὴν Α. Ὑψηλότη-
τα τὸν / Χεδίβην προστάτην μας· καὶ πρὸς ταχυτέραν ἐπιτυχίαν / τῶν πατριω-
τικῶν πόθων μας, θεωροῦντες σκόπιμον τὴν ὑπο/στήριξιν τῆς Α. Εξοχότητος
τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ἐπιτετραμμένου / τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, θερμῶς πα-
ρακαλοῦμεν ὑμᾶς / ὅπως εὐαρεστηθῆτε νὰ συστήσητε τὰς ἀνάγκας μας, / δι'
ἐλπίδος ἔχοντες ὅτι ἡ Α. Ἐξοχότης συνηγορήσει ὑπὲρ / ἡμῶν, καὶ θὰ ἐπιτύχῃ
τὴν ταχεῖαν ἀντικατάστασιν τοῦ / περὶ οὗ ὁ λόγος διοικητοῦ, παρ' ἀνδρὸς εἰ
δυνατὸν ὁμογενοῦς, / πεπειραμένου καὶ ἱκανοῦ νὰ ρυθμίσῃ τὴν ἀτυχῇ νῆσον
μας, / ἥτις τῶν πάντων στερεῖται, τῶν τε διοικητικῶν καὶ / δικαστικῶν ἀγα-
θῶν. /

Εὖ πεποιθότες, ὅτι ἐν τῇ εὐγενεῖ φιλογενεῖᾳ σας / θὰ συμπαθήσητε ἡμῖν
καὶ ἐνεργήσητε τὰ δέοντα ὑπὸ / πᾶσαν ἐχεμύθιαν, διατελοῦμεν προσηκόντως. /

Θάσος 1885. Ἰανουαρίου 31¹¹

Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς νήσου Θάσου

Παναγίας καὶ Ποταμίας
Ν. Χ' Κωνσταντίνου
Γ. Χρυσάφης
Κ παπᾶ Οικονόμου

Μαργιές
Ὁ Προεστὸς Μαργιῶν
Δ. Θωμαΐδης
Ιω. Αναστασίου

11. Παρότι το ἐγγράφο φέρει ἡμερομηνία 31 Ἰανουαρίου, στο υποπροξενεῖο Καβάλας
πρωτοκολλήθηκε στις 20 Μαρτίου, με αρ.πρ. 109.

Γ. Μ. Χρηστίδης
αθ. διμιτρίου
Ι. Λασκαρίδης
(σφραγίδα Κοινότητας)

Γεώργιος Δρακόντου
Δρακόντις Ἀναγνώστου
(σφραγίδα Κοινότητας)

Ἅγιος Γεώργιος	Καζαβίτη τζηγγούρα
ο Προεστὸς Γεώργιος (δυσ. λέξη)	Ὁ Προεστὸς Ι. Καραγιάννης
Ι. Νικολάου	(δυσ. λέξη) δημητρίου
διμίτριος πατίρας	Κωνσταντῆς Θεοδόρου
(σφραγίδα Κοινότητας)	Χ. Ξανθοῦ
	(σφραγίδα Κοινότητας) Βασηλικὸς Κωνσταντῆς
	Α. Κωνσταντινίδης

Θεολόγῳ

Σ. Χ'' Σταματίου
σταματης αναγνωστου
Σωτήριος Ιω. Λαμπίρη
Μα(τ)θέος Χ''στάμου
Κοσταντῆς μα(τ)θέου
(σφραγίδα Κοινότητας)

χορίον παπαῆ Μαχαλάς
Ο προεστὸς Α. Αναγνώστου
(σφραγίδα Κοινότητας)

Ἡ αναφορά αὐτῆ των αντιπροσώπων τῆς Θάσου δὲν ἦταν ἡ μοναδική. Παρόμοια εἶχαν στείλει, στα τέλη του προηγούμενου χρόνου 1884, στο Οἰκου-
μενικὸ Πατριαρχεῖο, ἐνὸς στις ἀρχές Ιανουαρίου του 1885 εἶχαν ἀπευθυνθεῖ
με τρία τηλεγραφήματα στο χεδίβη τῆς Αἰγύπτου¹². Ακολούθησαν στα μέσα
Φεβρουαρίου ἀναφορές του ἐμπόρου Δ. Θωμαΐδη, ἀπὸ τις Μαρίες, πρὸς τους
υποπροξένους των ξένων χωρῶν στην Καβάλα¹³ καὶ μέχρι τον Ιούνιο ἀλλεπάλ-
ληλες ἐπιστολές του γιαντροῦ Γ. Μ. Χρηστίδη, ἀπὸ τὴν Παναγία, πρὸς τον
υποπρόξενο Τσιμπουράκη στην Καβάλα, με παράκληση νὰ διαβιβάζονται
καὶ στον πολιτικὸ πρᾶκτορα τῆς Ελλάδας στην Αλεξάνδρεια Ἀν. Βυζάντιο.

12. Χεδίβης τῆς Αἰγύπτου ἀπὸ το 1879 μέχρι το 1892 ἦταν ὁ Τσουφίκ πασάς.

13. Κατὰ τὴν τελευταία 20ετία του 19ου αἰῶνα λειτουργοῦν στην Καβάλα υποπροξ-
νεῖα τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ρωσίας, Αυστροουγγαρίας, Γερμανίας καὶ Ἰταλίας.

Κοινό σημείο όλων των αναφορών εικάζουμε¹⁴ πως ήταν το αίτημα για αντικατάσταση του Διοικητή και η έκκληση για αποκατάσταση της τάξης και για διασφάλιση της δικαιοσύνης στο νησί που βασίλευε η αναρχία.

Τέσσερα γεγονότα, στο βραχύ χρονικό διάστημα των έξι μηνών που ιστορούν τα έγγραφα, μας δίνουν το μέτρο της αναρχίας και της διοικητικής ανεπάρκειας.

Στα μέσα Φεβρουαρίου έγινε αποτυχημένη απόπειρα δολοφονίας κατά του Δ. Θωμαΐδη, εμπόρου από τις Μαριές, από ανθρώπους του κόμματος του Διοικητή. Παρά τις καταγγελίες του παρ' ολίγον θύματος οι δράστες δεν αναζητήθηκαν¹⁵. Την ίδια μέρα φίλοι του Δ. Θωμαΐδη και εχθροί του Διοικητή αποπειράθηκαν να σκοτώσουν με ρόπαλα Έλληνα υπήκοο. Κι αυτή η ενέργεια έμεινε ατιμώρητη¹⁶. Στα τέλη Μαΐου οργανώθηκε και δεύτερη δολοφονική επίθεση εναντίον του Δ. Θωμαΐδη. Παρότι ο επίδοξος δολοφόνος ήταν γνωστός (Γιαννάκης Κλωνάρης), καθώς ο ίδιος προανήγγειλε την πράξη του, δίνοντας στον προεστό Παναγίας Κώστα Προέδρου φυσίγγιο για να το παραδώσει στο Θωμαΐδη (ξεκάθαρη απειλή φόνου), καμία δίωξη δεν έγινε εναντίον του. Ο αναπληρών το Διοικητή Χοσρέφ εφέντης περιορίστηκε στο να τον καλέσει επανειλημμένως να παρουσιαστεί ενώπιόν του, κάτι που βέβαια δεν έγινε¹⁷. Στις 31 Μαΐου στο Θεολόγο ανδρόγυνο χτύπησε με μανία συγχωριανή, που λόγω του βαρύτατου τραυματισμού της είχε ανάγκη άμεσης ιατρικής βοήθειας. Ο γιατρός Κ. Δημητριάδης¹⁸, που από εξαμήνου ζούσε μακριά από το χωριό του (Θεολόγος) «τῆς ἀναρχίας ἔνεκα», κλήθηκε από τη διοίκηση να μεταβή εκεί τη συνοδεία του Προέδρου του «ἀνυπάρχτου» συμβουλίου Χασάν Βέη. Αποτέλεσμα: «...μὴ γενομένου δεκτοῦ τοῦ Δημητριάδου, ἐδέησε τὴν ἐπιουῶσαν, ὄρθρου βαθέως ν' ἀναχωρήσουσι ἀμφοτέροι λάθρα καὶ δι' ἄλλης ὁδοῦ!!»¹⁹.

Ίσως λοιπόν να μην ήταν υπερβολικός στις εκτιμήσεις του ο Δ. Θωμαΐδης, όταν στις αρχές Ιουνίου τηλεγράφησε στον Πρωθυπουργό της Αιγύπτου: «Ἡ Θάσος ἐν ἀναρχίᾳ· ἡ ζωὴ μας κινδυνεύει»²⁰.

14. Για την αποστολή όλων αυτών των αναφορών, τηλεγραφημάτων, επιστολών πληροφορούμαστε από άλλα έγγραφα του υποπρόξενείου Καβάλας. Οι μόνες που σώζονται είναι δύο επιστολές του Γ. Μ. Χρηστίδη προς τον υποπρόξενο της Ελλάδος στην Καβάλα.

15. Υποπρ. Τσιμπουράκης προς Υπ. Εξ., Καβάλα, 25 Φεβρουαρίου 1885, αρ.πρ. 67.

16. Στο ίδιο έγγραφο.

17. Γ. Μ. Χρηστίδης προς υποπρ. Τσιμπουράκη, Παναγία Θάσου 4 Ιουνίου 1885. Την επιστολή αυτή δημοσιεύουμε στο Παράρτημα.

18. Για την ξεχωριστή προσωπικότητα του Θάσιου γιατρού βλ. Απ. Ε. Βακαλόπουλον, ό.π., σελ. 136-140, *Κων/νου Ευφραιμίδη*, Κωνσταντίνος Δημητριάδης ή Χατζηγιαξής, «Θασιακά», τ. 3 (1986), σελ. 67-78 και *Κων/νου Χιόνη*, Ο Θάσιος ιατρός Κων. Δημητριάδης ή Χατζηγιαξής, εφημ. «Ταχυδρόμος» Καβάλας, φ. 17-6-69.

19. Γ. Μ. Χρηστίδης προς υποπρ. Τσιμπουράκη, Παναγία Θάσου, 4 Ιουνίου 1885.

20. Υποπρ. Τσιμπουράκης προς Υπ. Εξ., Καβάλα, 8 Ιουνίου 1885, αρ.πρ. 253.

Για τις ευθύνες του διοικητή Ιμπραήμ μπέη στη δημιουργία αυτής της εμφύλιας διαμάχης οι εκτιμήσεις των αντιπροσώπων της Θάσου, (όπως τις εκθέτουν στο έγγραφο που παραθέσαμε), του υποπροξένου Καβάλας και του επιφανούς Θάσιου Γ. Μ. Χρηστίδη συμπίπτουν.

Ο υποπρόξενος Τσιμπουράκης γνωρίζοντας καλά τον Ιμπραήμ Ασαφή μπέη, αφού αυτός έμενε τους 10 μήνες του χρόνου στην Καβάλα, αρχικά αποδίδει τα δεινά της Θάσου όχι σε κάποια κακή πρόθεση του Διοικητή αλλά στην πλήρη αδράνειά του, επακόλουθο της ασθένειας που τον βασάνιζε. «Τὸ πλεῖστον του χρόνου κοιμάται, συνεπεία εγχύσεων μορφίνης» λέει χαρακτηριστικά ο υποπρόξενος. Έτσι για τον Ιμπραήμ μπέη η τόσο υπεύθυνη και ... καλοπληρωμένη θέση του (100 αιγυπτιακές λίρες μηνιαίως) δεν ήταν παρά ευκαιρία για ανάπαυση και αποποίηση των ευθυνών, αφού είχε αφήσει ως αντικαταστάτη του «ἀμαθῆ συγγενῇ του νὰ διέπει τὰ τῆς Θάσου κατ' ἀρέσκειαν». Την πλήρη ανικανότητά του ομολογεί κι ο ίδιος αλλά προσπαθεί με κάθε τρόπο να μείνει στην υπηρεσία δύο ακόμα χρόνια για να αποκτήσει δικαίωμα σύνταξης²¹!

Αυτά στις 25 Φεβρουαρίου. Γιατί λίγους μήνες αργότερα, αντιμετωπίζοντας το Διοικητή με λιγότερη χριστιανική μεγαλοψυχία και αφαιρώντας του όλα τα ελαφρυντικά, τον θεωρεί άμεσα υπεύθυνο για την κακοδαιμονία της Θάσου. «Ἡ Θάσος —γράφει στις 8 Ιουλίου— κατοικεῖται ἀποκλειστικῶς ὑπὸ Ἑλλήνων, διηρημένων χάρις εἰς τὸν νῦν διοικητὴν Ἰβραήμ Ἀσσαφῆ Βέην (τὸν κατὰ τὸ φαινόμενον μόνον μεμακρυσμένον τῆς Διοικήσεως, ὑποθάλλοντα δ' ἐντεῦθεν τὰ ὑπ' αὐτοῦ γεννηθέντα πάθη τοῦ κόμματός του) εἰς δύο ἀδιάλλακτα κόμματα»²².

Η τελευταία αυτή εκτίμησή του ταυτίζεται με την άποψη του Γ. Μ. Χρηστίδη που διαπιστώνει ότι τη διαίρεση και τον κομματισμό ενσπείρει και υποθάλλει η Διοίκηση, που έχει χάσει τον έλεγχο σε τέτοιο βαθμό, ώστε να αδυνατεί να συγκρατήσει ακόμα και τα όργανά της, αφού το κόμμα της αποτελείται «ἐξ ἀνδρῶν χρεοκόπων, ἐστιγματισμένων καὶ ἀρεσκομένων ἐν τῇ ἀναρχίᾳ»²³.

Οι αλληπάλληλες αναφορές των κατοίκων της Θάσου, αντιπροσώπων ή ιδιωτών, είτε προς το Οικουμενικό Πατριαρχείο είτε προς τον υποπρόξενο της Ελλάδας στην Καβάλα, εκτός φυσικά απ' αυτές που απευθύνονταν άμεσα στο χεδίβη της Αιγύπτου, είχαν τελικό αποδέκτη τον πολιτικό πράκτορα της Ελλάδας στην Αλεξάνδρεια, με εντολή να προωθήσει στην αιγυπτιακή κυ-

21. Υποπρ. Τσιμπουράκης προς Υπ. Εξ., Καβάλα, 25 Φεβρουαρίου 1885, αρ.πρ. 67.

22. Υποπρ. Τσιμπουράκης προς Υπ. Εξ., Καβάλα, 8 Ιουνίου 1885, αρ. πρ. 253.

23. Γ. Μ. Χρηστίδης προς υποπρ. Τσιμπουράκη, Παναγία Θάσου, 4 Ιουνίου 1885.

βέρνηση το αίτημα για αντικατάσταση του διοικητή Ιμπραήμ μπέη.

Ο Αν. Βυζάντιος με έγγραφό του στις 24 Μαρτίου ανακοινώνει στο Υπουργείο Εξωτερικών ότι εκπλήρωσε με επιτυχία την αποστολή του. Ο χεδίβης της Αιγύπτου φάνηκε πρόθυμος να λάβει υπ' όψιν του τα παράπονα των κατοίκων και γι' αυτό το λόγο στέλνει στο νησί έκτακτο επιθεωρητή για να εξετάσει από κοντά τα αίτια των ανωμαλιών του τόπου²⁴. Ο Έλληνας πολιτικός πράκτορας ευελπιστεί ότι δε θα βραδύνει η αντικατάσταση του Διοικητή κι αυτό το συμπεραίνει απ' το ότι ο χεδίβης όχι μόνο δεν απέκρουσε τις επικριτικές για τον υφιστάμενό του Ιμπραήμ μπέη εκτιμήσεις των Θασίων αλλά αντίθετα παραδέχτηκε την ανικανότητά του. Παρ' όλα αυτά ο Αν. Βυζάντιος επιστά την προσοχή του υποπροξένου Καβάλας για το ενδεχόμενο μεροληψίας του επιθεωρητή Γιαγχιά Καδρή μπέη και ζητά από το συνάδελφό του να τον ενημερώσει, αν συμβή αυτό, για να «προβή εις νεωτέρας ένεργείας παρά τῷ χεδίβι»²⁵. Τον κίνδυνο της παραπλάνησης και εξαπάτησης του επιθεωρητή από το Διοικητή και τους ανθρώπους του προσπαθεί να αποτρέψει και το Υπουργείο των Εξωτερικών, που με απαντητικό έγγραφό του ζητά από τον Αν. Βυζάντιο να «μεριμνήση ὅπως δοθῶσι τῷ ἀποσταλέντι εἰς Θάσον ἐπιθεωρητῇ αἱ δέουσαι παρὰ τῆς Αἰγυπτιακῆς Κυβερνήσεως ὁδηγίαι»²⁶.

24. Τη μετάφραση του φερμανίου με το οποίο ο χεδίβης πληροφορεί τους Θασίους ότι αποστέλλει στο νησί επιθεωρητή, δημοσιεύει ο Απ. Βακαλόπουλος στη γαλλική έκδοση της Ιστορίας της Θάσου (έγγραφο 41, σελ. 128-9 του Παραρτήματος). Παραθέτουμε αποσπάσματα.

Ἐντιμοὶ κύριοι προύχοντες, ἔμποροι, προεστῶτες, κάτοικοι καὶ μέλη του Συμβουλίου τῆς νήσου Θάσου.

...ἐν τούτοις ἀπὸ τινος καιροῦ ἤρξατο ν' ἀναφαίνηται ἐν τῇ νήσῳ ὅλως ἀπροσδόκητὸς τις κατάστασις, τουτέστι ὅτ' ἐμὲν παράπονα κατ' ἀλλήλων, ὅτ' ἐ διαφόρων εἰδῶν ἀναφοραὶ καὶ ἐκθέσεις κατὰ τῶν διοικητῶν τῆς νήσου. Ἐπειδὴ δὲ τὰ τοιούτου εἶδους ἐπιβλαβὴ συμβεβηκότα δύνανται νὰ ἐπιφέρωσι ὀλέθρια ἀποτελέσματα εἰς τοὺς κατοίκους καὶ ὅπερ ὅλως καθὼς καὶ ἐγὼ ἐντελῶς ἀποδοκιμάζω, ἀποστέλλω ἐπὶ τούτῳ ἀπεσταλμένον αὐτόθι τὸν Γιαγχιὰ Καδρὴ βέην, πρῶτον μουαβίνην τῆς γενικῆς τοῦ ἐβκαφίου διευθύνσεως, ὅπως ἐξετάσῃ τὴν κατάστασιν τῆς νήσου καὶ ἐξακριβώσῃ τὰς αἰτίας τῶν διχονοιῶν καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους τῶν κατοίκων διαιρέσεων. Κατὰ συνέπειαν ἐπιτάττω, ἵνα ἐκθέσῃτε τὴν ἀληθὴν κατάστασιν καὶ ὑποδείξατε τὰς ἀρχικὰς αἰτίας τῶν παραπόνων πρὸς τὴν περὶ τοῦ πρακτέου διαφῶτισιν τοῦ ἀπεσταλμένου...

18 Τζεμαζέλ ἐβέλ 1302 (5 Μαρτίου 1885)

25. Αν. Βυζάντιος (Πολιτικός Πράκτορας του Πολιτικού Πρακτορείου και Γενικού Προξενείου της Ελλάδος εν Αιγύπτῳ) προς Υπ. Εξ., Αλεξάνδρεια, 12/24 Μαρτίου 1885, αρ. πρ. 698.

26. Υπ. Εξωτερικών προς Αν. Βυζάντιο, Αθήνα, 5 Απριλίου 1885, αρ. πρωτ. 2958 και 4550.

Ο Αιγύπτιος επιθεωρητής Γιαγχιά Καδρή μπέης έφτασε στην Καβάλα στις 20 Μαρτίου και παρέμεινε στην περιοχή πιθανότατα μέχρι και τα μέσα προς τέλη Απριλίου²⁷. Όπως συνάγεται από τα αναφερόμενα έγγραφα είχε συναντήσεις με τους υποπροξένους της Ελλάδας και της Αγγλίας στην Καβάλα, με το διοικητή Ιμπραήμ μπέη, με εκπροσώπους των κοινοτήτων της Θάσου και επί πλέον περιόδευσε στο νησί για να έχει ιδία αντίληψη της κατάστασης.

Οι πρώτες εντυπώσεις που προξένησε στους συνομιλητές του, τον υποπρόξενο Τσιμπουράκη και το Γ. Μ. Χρηστίδη, ήταν θετικές. Ο υποπρόξενος ενημερώνοντας το Υπουργείο Εξωτερικών για τη συνάντησή του με τον Επιθεωρητή, που έγινε πιθανότατα στα τέλη Μαρτίου, χαρακτηρίζει το Γιαγχιά μπέη αμερόληπτο. Με ικανοποίηση μάλιστα τονίζει πως ο Αιγύπτιος εξελεγκτής του εκμυστηρεύτηκε τις εξηγήσεις που έδωσε σ' αυτόν ο διοικητής της Θάσου. Σύμφωνα με τον Ιμπραήμ μπέη οι ταραχές στη Θάσο δεν ήσαν αποτέλεσμα κακοδιοίκησης αλλά προκαλούνταν σκόπιμα από τους Έλληνες, που μεθόδευαν την ένωση της Θάσου με την Ελλάδα. Την ερμηνεία αυτή, που βέβαια διέψευσαν ο υποπρόξενος της Ελλάδας κι ο συνάδελφός του της Αγγλίας στην Καβάλα, δεν τη δέχτηκε ούτε ο ίδιος ο Επιθεωρητής.²⁸

Ικανοποίηση από την πρώτη συνάντηση, που έγινε πριν από τις 3 Απριλίου, Θάσιων αντιπροσώπων με τον Αιγύπτιο απεσταλμένο εκφράζει κι ο Γ. Μ. Χρηστίδης, καθώς ο Γιαγχιά μπέης προέβη σε δηλώσεις και εμπιστευτικές διαβεβαιώσεις που τους ικανοποίησαν και έκανε δεκτά μέτρα που του πρότειναν²⁹. Ένα απ' αυτά πιθανότατα ήταν ο ορισμός, περί τα τέλη Απριλίου, αναπληρωτή Διοικητή για όσο διάστημα διαρκούσε η εκκρεμότητα. Ωστόσο ήταν τέτοια η αναρχία και η διοικητική παραλυσία στο νησί, ώστε ο ορισθείς Χοσρέφ εφέντης μετά από 4 μόνο εβδομάδες το εγκατέλειψε, μεμφόμενος τη Διοίκηση για την ανεξέλεγκτη πια κατάσταση³⁰.

Οι επόμενες όμως κινήσεις του Επιθεωρητή, έκαναν τους Θάσιους να αμφιβάλλουν για την αντικειμενικότητά του και δημιούργησαν πολλούς ενδοιασμούς για την αίσια έκβαση του ζητήματός τους. Τους λόγους αναλύει ο Γ. Μ. Χρηστίδης³¹ σε επιστολή του της 4ης Απριλίου προς τον υποπρόξενο Καβάλας.

27. Η αποστολή επιθεωρητή στη Θάσο σήμαινε ότι η Γενική Διεύθυνση Βακουφίων της Αιγύπτου αξιολογούσε ως πολύ σοβαρό το πρόβλημα που δημιουργήθηκε στο νησί. Κατά κανόνα τα τρέχοντα προβλήματα αντιμετωπίζονταν με την έκδοση φερμανίων ή διαταγών.

28. Υποπρ. Τσιμπουράκης προς Υπ. Εξ., Καβάλα, 18 Απριλίου 1885, αρ. πρ. 155.

29. Γ. Μ. Χρηστίδης προς υποπρ. Τσιμπουράκη, Παναγία Θάσου, 4 Απριλίου 1885.

30. Γ. Μ. Χρηστίδης προς υποπρ. Τσιμπουράκη, Παναγία Θάσου, 4 Ιουνίου 1885.

31. Ο Γ. Μ. Χρηστίδης ήταν «σύνδεσμος» του υποπροξένου Καβάλας στη Θάσο. Οι πληροφορίες που στέλνει στον Αλ. Τσιμπουράκη φωτίζουν άγνωστες πτυχές της ιστορίας

«...σήμερον εἶδομεν αὐτὸν ἐξερχόμενον εἰς τὴν περιοδείαν τῶν χωρίων τῆς νήσου, ἀκολουθοῦντα διεύθυνσιν ἣν ὑπέδειξεν αὐτῷ ὁ ὑπόδικος καθ' ἡμᾶς διοικητής, καὶ διὰ θαλάσσης μέχρι τινός. Ἡ διεύθυνσις αὕτη ἄγει εἰς χωρίον ἔνθα πλεονάζει ἡ τοῦ διοικητοῦ λεγομένη μερίς, ἐνῶ ἡ παρ' ἡμῶν ὑποδειχθεῖσα, ἡ καὶ δικαία καὶ συνήθης, ἄγει εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς νήσου, ἐν ἣ οὐδεὶς ὁ ὑπὲρ τοῦ διοικητοῦ· ἡ δὲ διὰ θαλάσσης μέχρι τινός, ὑπεδείχθη, ἵνα μὴ διὰ τῆς ξηρᾶς ὁδεύων παρατηρήσῃ ὁ ἐξελεγκτὴς τὴν ἀνυπολόγιστον καταστροφὴν πολυτίμου δάσους ὑπὸ τῆς πυρκαϊᾶς προξενηθεῖσαν τὸ παρελθὼν θέρος ἐνῶπιον τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ διοικητοῦ, ὅστις οὐ μόνον δὲν ἐφρόντισε νὰ λάβῃ τ' ἀναγκαῖα μέτρα πρὸς περιστολὴν τοῦ πυρός, ἀλλὰ τὸν ἀσθενῆ προσποιηθεὶς ἀνεχώρησεν αὐθωρὲι εἰς Καβάλλαν!

Συνοδεύεται κατὰ τὴν περιοδείαν αὐτοῦ ὁ ἐξελεγκτὴς ὑπὸ λεγεῶνος ἐφένδων χοτζάδων τοῦ Ἰμαρέτιου ὑπὸ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Αἰγ. Κυβερνήσεως διατελούντων καὶ ἄδρῳς παρ' αὐτῆς μισθοδοτούμενων πλὴν ἐν Καβάλλᾳ πάντοτε διαμενόντων, ἥδη δὲ ἀκολουθοῦντων τὸν ἐξελεγκτὴν, ὅπως, ἐκθαμβοῦντες διὰ τοῦ ὄγκου των ὡς πιστοὶ τῷ διοικητῇ τοὺς ἀπλοϊκοὺς, σαγηνεύωσιν αὐτούς».

Τις ἐνέργειες αὐτές του Επιθεωρητῆ ο Γ. Μ. Χρηστίδης τις θεωρεῖ ἀποτέλεσμα παραπλάνησής του ἀπὸ το Διοικητῆ, ὁ ὁποῖος ευρισκόμενος σε ἀπόγνωση προσπάθησε νὰ ἐπηρεάσῃ τὴν κρίσιν του Γιαγχιά μπέη με κάθε τρόπο: με τὴν εὐνοϊκὴ γι' αὐτὸν παρέμβαση των χοτζάδων του Ἰμαρέτ, με τὴν οργάνωση «αυθορμητῶν» ὑπὲρ αὐτοῦ διαδηλώσεων καὶ με προσπάθειες νὰ μεταπείσῃ τοὺς ἐπιφανέστερους ἀντιπάλους του «διὰ μεγάλων υποσχέσεων».

Ἰδιαίτερα ἐπισημαίνει ὁ φιλογενῆς Θάσιος τὸ ρόλο καὶ τὸν ἐνθερμο ζήλο των Αἰγυπτίων τοῦ Ἰμαρέτ, οἱ ὁποῖοι «θεωροῦσι τὴν νῆσον ὡς ἀνήκουσαν εἰς τὸ βακούφιον καὶ μὴ χρήζουσιν μεταρρυθμίσεων· ἐπιθυμοῦσι δὲ ὅπως διατελῇ πάντοτε ἐν καταστάσει ἀθλιότητος, ἵνα ὑποχείριον ἔχωσιν αὐτήν. Οἱ δὲ κατὰ καιροὺς διοικηταὶ σπουδαίως ἐπηρεάζονται ὑπ' αὐτῶν καὶ τῆς καταστρεπτικῆς διὰ τὴν πρόοδον τῆς Θάσου σχολῆς των!»³².

τοῦ νησιοῦ (π.χ. τὴν προσπάθεια των Ρώσων μοναχῶν τοῦ Αγίου Ὁρους καὶ των Ἐλευθερῶν νὰ ἀγοράσουν ἐκτάσεις, κυρίως στο Καζαβίτι, γιὰ τὴν ἐγκατάσταση μοναχῶν, με ἀπώτερο φυσικὰ σκοπὸ τὴν ἐξάπλωση των πανσλαβιστικῶν ιδεῶν). Ὁ υποπρόξενος Καβάλας παραπονεῖται, γιὰτὶ δὲν μπορεῖ νὰ διορίσῃ τὸ Γ. Μ. Χρηστίδην προξενικὸ πρᾶκτορα τῆς Ἑλλάδας στὴ Θάσο, μὴ καὶ εἶχε οθωμανικὴ ὑπηκοότητα. (Βλ. ἐνδεικτικὰ: Ὑπ. Ἐξωτ. πρὸς πρεσβεῖα Κων/πόλεως, 14 Αὐγούστου 1885, ἀρ. πρ. 1432 — υποπρ. Τσιμπουράκης πρὸς Ὑπ. Ἐξωτ., 7 Σεπτ. 1886, ἀρ. πρ. 227 — Γ. Μ. Χρηστίδης πρὸς υποπρ. Τσιμπουράκη, Παναγία Θάσου, 11 Σεπτ. 1886 καὶ Λιμὴν Θάσου, 1 Οκτωβρ. 1886. Καὶ αὐτὰ τὰ ἐγγράφα τοῦ Α.Υ.Ε. βρίσκονται φωτοτυπημένα στο Δημοτικὸ Μουσεῖο Καβάλας). Γιὰ τὴν προσωπικότητα τοῦ Θάσιου ιατροφιλόσοφου βλ. Κων/νου Χιόνη, Βιογραφίες νεοτέρων ἀνδρῶν τῆς Θάσου, «Θασιακά» τ. 3 (1986), σελ. 111-115.

32. Γ. Μ. Χρηστίδης πρὸς υποπρ. Τσιμπουράκη, Παναγία Θάσου, 4 Ἀπριλίου 1885.

Είναι λοιπόν πολύ πιθανό στη δική τους πίεση, και του Διοικητή φυσικά, να οφείλεται η εγκύκλιος που κοινοποίησε, φεύγοντας από τη Θάσο μετά το τέλος της περιοδείας του, ο Επιθεωρητής προς τους κατοίκους του νησιού, με την οποία γνωστοποιούσε ότι ο διοικητής Ιμπραήμ μπέης δεν απολύθηκε και ότι σ' αυτόν έπρεπε να απευθύνεται ο καθένας για τις υποθέσεις του.

Τη δύσκολη θέση του Γιαγχιά μπέη κατανοούσαν και οι ίδιοι οι Θάσιοι, γι' αυτό και την εγκύκλιο, παρά την πρόσκαιρη σύγχυση και απογοήτευση που προκάλεσε, δεν την ερμήνευσαν ως τελική ετυμηγορία του. Οι «εμπιστευτικές διαβεβαιώσεις», για τις οποίες κάνει λόγο ο Γ. Μ. Χρηστίδης, εξασφάλιζαν κατά τη γνώμη τους την ευθυκρισία του Επιθεωρητή και δημιουργούσαν κλίμα εμπιστοσύνης προς αυτόν, «τόν κατακρίναντα τήν διοίκησιν, άναγνωρίζοντα τὰ σπουδαῖα αὐτῆς σφάλματα καὶ ὑποσχεθέντα τὴν ἀντικατάστασίν του καὶ τὴν διαρρύθμισιν τῶν δικαστηρίων»³³.

Εν τούτοις δεν παρέλειπαν να απευθύνονται, μέσω του υποπροξενείου Καβάλας, στον πολιτικό πράκτορα της Ελλάδας στην Αλεξάνδρεια με την έκκληση να παρακολουθεί επισταμένως τους χειρισμούς του θέματος από την Αιγυπτιακή Κυβέρνηση. Αυτό που τους απασχολούσε, μετά την άφιξη του Επιθεωρητή στην Αίγυπτο, που με επιφυλάξεις τοποθετούμε στα τέλη Απριλίου, δεν ήταν τόσο η αντικατάσταση του Διοικητή —τη θεωρούσαν δεδομένη— όσο η φήμη ότι ανάμεσα στις προτάσεις του Γιαγχιά μπέη ήταν κι ένα σχέδιο δικαστικής μεταρρύθμισης, σύμφωνα με το οποίο προβλέπονταν («χάριν οἰκονομίας τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Ταμείου») να διοριστεί αντιπρόσωπος της Αιγυπτιακής Κυβέρνησης στη Θάσο, με αρμοδιότητα τα δικαστικά, ο Χασάν εφέντης, δάσκαλος της περσικής στο Ιμαρέτ, που κατά τους Οθωμανούς ήταν σοφός αλλά κατά τη γνώμη του Γ. Μ. Χρηστίδη «ἀδαῆς τῶν δικαστικῶν καὶ ἀντεπιστήμων». Η υλοποίηση αυτού θα ήταν, πάντα κατά τη γνώμη του Γ. Μ. Χρηστίδη, δυστύχημα για τη Θάσο «ἥτις συμφέρον ἔχει ... ν' ἀποσπασθῇ τέ-

33. Γ. Μ. Χρηστίδης προς υποπρ. Τσιμπουράκη, Παναγία Θάσου, 4 Ιουνίου 1885.

Από την υπόσχεση του επιθεωρητή για «διαρρύθμισιν των δικαστηρίων» φαίνεται ξεκάθαρα ότι ένα κύριο αίτημα των Θασίων ήταν η αλλαγή του καθεστώτος της δικαιοσύνης. Μέχρι τότε ανώτατο δικαστικό όργανο ήταν το «Γενικό Συμβούλιο» (βλ. *Απ. Βακαλόπουλου*, ό.π., σελ. 143-5), που δίκαιε «κατά συνείδηση», αφού ποτέ δεν κατόρθωσε να αποκτήσει γραπτό δίκαιο. Αποτέλεσμα αυτού ήταν οι διάφορες μεροληψίες, η αναπόφευκτη δυσaréσκεια του λαού και η αναγκαστική αυτοδιάλυση του σώματος στα 1885. Ο Γιαγχιά μπέης τήρησε την υπόσχεσή του, καθώς στα τέλη 1885 με σουλτανική διαταγή ιδρύθηκε στο Λιμένα «Πρωτοδικεῖον Θάσου» που εφάρμοζε τους τουρκικούς νόμους. (Για τα δικαστικά όργανα στη Θάσο βλ. *Απ. Ε. Βακαλόπουλου*, ό.π., σελ. 88-9, 102-5, 144-51). Πρβλ. και *Κωνσταντίνου Χιόνη*, Η απονομή της δικαιοσύνης στη Θάσο κατά την τουρκοκρατία, περ. «Θασιακά», τόμ. 5 (1988), σ. 152-213.

λεον ἐκ τῆς ἐποπτείας τῶν ἐφένδηδων τοῦ Ἱμαρετίου, καὶ οὐχὶ νὰ συνδεθῇ στενότερον, ὅπερ πρὸ πολλοῦ ἐπιδιώκουσιν οἱ σοφτάδες, τίς οἶδεν διὰ ποίους καταχθονίους σκοπούς των». Γι' αὐτό, καταλήγει ὁ ἴδιος, «ἀνάγκη ... σπουδαία καὶ κατεπείγουσα νὰ προληφθῇ τὸ τοιοῦτο μέτρον»³⁴.

Η ἐπιστολὴ τοῦ Γ. Μ. Χρηστίδη, στὴν ὁποία ἀνήκει τὸ παραπάνω μικρὸ ἀπόσπασμα, γραμμένη στὶς 4 Ἰουνίου, κλείνει με ἐκκλήση στὸν υποπρόξενο Τσιμπουράκη νὰ ἐνεργήσῃ τὰ δέοντα (νὰ ἐνημερώσῃ δηλ. τὸν Ἀν. Βυζάντιο στὴν Ἀλεξάνδρεια) ἀλλὰ καὶ με μίαν κρίση διόλου κολακευτικὴ γιὰ τοὺς συντοπίτες του. Παραθέτουμε αὐτοῦσιο τὸν ἐπίλογο: «Ἐνεργήσατε παρακαλῶ ἐν τῇ φιλογενεῖᾳ σας τὰ δέοντα ὑπὲρ τῆς ἀτυχοῦς ταύτης νήσου, ἧς οἱ κάτοικοι, ὡς ἐπέισθητε, ἀδύνατον νὰ πράξωσιν ἀνδρικόν τι ἄφ' ἑαυτῶν»! Δεν εἶναι ἀνεξήγητη αὐτὴ ἡ συναισθηματικὴ ἐκρηξὴ καὶ ἡ ἀπογοήτευση τοῦ Θάσιου πατριώτη. Ἐχουν περάσει 40 περίπου ἡμέρες ἀπὸ τὴν ἀφιξὴ τοῦ Ἐπιθεωρητῆ στὴν Αἴγυπτο (καὶ δύο μῆνες ἀπὸ τὴν περιοδεία του στο νησί) οὐδὲν νεότερον ὑπάρχει γιὰ τὸ ζήτημα τῆς Θάσου, ἡ ἀναρχία καὶ ἡ τρομοκρατία συνεχίζονται ἀμείωτες ἀπ' τὴν πλευρὰ τῆς παράταξης τοῦ διοικητῆ, ἐνῶ «ἡ ἑτέρα μερὶς ἐφησυχάζει μετ' ἰωβείου ὑπομονῆς, βαρέως φέρουσα τὰς κακώσεις τῶν ἄλλων»³⁵.

Η διαρκούσα ἐπὶ μῆνες ἀναρχία καὶ ἡ ἀβεβαιότητα γιὰ τὴν τελικὴ καὶ σύμφωνη με τὶς προσδοκίες τῶν Ἑλλήνων Θασίων λύση οδήγησαν τὸν Ἀλ. Τσιμπουράκη σὲ μίαν πρόταση ἀπροσδόκητη — ἀν λάβουμε ὑπ' ὄψιν τὶς διεθνεῖς συγκυρίες καὶ τὸν προσανατολισμὸ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τοῦ ἐλληνικοῦ κράτους κατὰ τὸ διάστημα αὐτό. Τὴν παραθέτουμε ὅπως ὁ ἴδιος τὴ διατύπωσε στὶς 18 Ἀπριλίου με ἐπιστολὴ τοῦ πρὸς τὸν Ὑπουργὸ Ἐξωτερικῶν Θ. Δηλιγιάννη: «Ἄν μὴ ὁ Κεδίβης ἱκανοποιήσῃ τοὺς πόθους τῶν Θασίων κατορθωτῇ μοι φαίνεται ... ἢ παρὰ τῶν Θασίων ὑπογραφὴ ὑπομνήματος πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν ... ζητοῦντος τὴν μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἔνωσιν τῆς νήσου»! Διευκρινίζει μάλιστα πὼς ἐπιβάλλεται νὰ μὴ κατατεθεῖ ἡ πρόταση καὶ στὴ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων γιὰ νὰ μὴ γίνῃ, συζητούμενη ἐκεῖ, ευρύτερα γνωστὴ, ἀφοῦ αὐτὸ θὰ ἀποβῇ εἰς βάρος τῶν Θασίων, σὲ περίπτωσιν ἀπόρριψης τῆς πρότασής τους³⁶.

Δεν εἶναι τυχαία ἡ «σιγὴ ἰχθύος» τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, πού σωστά ὁ υποπρόξενος τὴν ἐκλαμβάνει ὡς «μὴ ἔγκρισιν τῆς προτάσεώς» του³⁷. Θὰ χρειαστεῖ νὰ περάσουν περίπου δύο μῆνες (8 Ἰουνίου) γιὰ νὰ

34. Γ. Μ. Χρηστίδης πρὸς υποπρ. Τσιμπουράκη, Παναγία Θάσου, 4 Ἰουνίου 1885.

35. Στὸ ἴδιο ἔγγραφο.

36. Ὑποπρ. Τσιμπουράκης πρὸς Ὑπ. Εἰρ., Καβάλα, 18 Ἀπριλίου 1885, ἀρ. πρ. 155.

37. Ὑποπρ. Τσιμπουράκης πρὸς Ὑπ. Εἰρ., Καβάλα, 8 Ἰουνίου 1885, ἀρ. πρ. 253.

επανέλθει ο ρομαντικός φιλόπατρις με νέα του επιστολή. Σ' αυτήν, αφού παρατηρεί ότι «ἡ φωνὴ τῶν Θασίων εἶναι φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐνῶ ... ἐν ἄρθρῳ ἐν τῷ Λονδινεῖῳ Χρόνῳ θὰ μετέβαλεν ἐντελῶς τὴν θέσιν τῶν πραγμάτων», ζητάει οδηγίες περὶ του πρακτέου. Μόνο που τώρα, χωρίς να αποσύρει την προηγούμενὴ του πρόταση, ἔχει και εναλλακτικὴ λύση, πολὺ πιο ρεαλιστικὴ: Ὑπόμνημα των Θασίων προς την αγγλικὴ Κυβέρνηση για βελτίωση της κατάστασης στη Θάσο³⁸.

Ὅμως οἱ ἐξελίζεις εἶχαν πάρει το δρόμο τους. Στις 15 Ἰουνίου ο ὑποπρόξενος Τσιμπουράκης πληροφορεῖται ἀπὸ το συνάδελφό του υποπρόξενο της Ἀγγλίας στην Καβάλα (τον ὁποῖο εἶχε εἰδοποιήσει τηλεγραφικὰ ἀπὸ το Κάιρο ο Γιαγχιὰ μπέης) ὅτι ἀπολύθηκε ο Διοικητὴς Θάσου και ὅτι διορίστηκε στη θέση του ἄλλος, του ὁποῖου το ὄνομα δεν εἶχε γίνει ἀκόμα γνωστό³⁹. Τὴν ἴδια πληροφορία λαμβάνει, στις 12 Ἰουνίου, και το Ὑπουργεῖο Εξωτερικῶν με κρυπτογραφικὸ τηλεγράφημα που ἔστειλε ο Ἑλληνας πολιτικὸς πράκτορας Ἀλεξάνδρειας. Ο Ἀν. Βυζάντιος επανέρχεται στις 13 Ἰουνίου με ἔγγραφό του και γνωστοποιεῖ στο Ὑπ. Εξωτερικῶν το ὄνομα του νέου Διοικητῆ: Χάσαν βέη Σιακῆρ. (Το ἔγγραφο ἔφτασε στην Αθήνα στις 18 Ἰουνίου)⁴⁰. Τὴν ἴδια μέρα, 18 Ἰουνίου, το Ὑπ. Εξ., ἀφού με πρῶτο του ἔγγραφο προς Ἀλεξάνδρεια παρακαλεῖ τον πολ. πράκτορα Βυζάντιο «νὰ ἐνεργήσῃ καταλλήλως ὑπὲρ τῆς ὡς τάχιστα μεταβάσεως εἰς Θάσον τοῦ νέου αὐτῆς Διοικητοῦ»⁴¹, με δεύτερο προς Καβάλα πληροφορεῖ για τον (ἤδη γνωστό, ὅπως προείπαμε) διορισμό νέου διοικητῆ, εκφράζοντας τὴν ἐλπίδα ὅτι αὐτός θα συντελέσει στην «ἐπανακατάστασιν τῆς τάξεως καὶ τῆς ασφαλείας ἐν τῇ μικρᾷ ταύτῃ Ἑλληνικῇ νήσῳ»⁴². Παράλληλα το Ὑπ. Εξ. αποφασίζει (επιτέλους!) νὰ ἀπαντήσῃ (τώρα που το αἶτημα των Θασίων ἔχει ικανοποιηθεῖ) στις ἀπὸ 18 Ἀπριλίου και 8 Ἰουνίου προτάσεις του Ἀλ. Τσιμπουράκη. Διατηρούμε τὴν πυκνὴ διπλωματικὴ γλώσσα του συντάκτη του εγγράφου: «Ἐὰν ὅμως καὶ μετὰ τὸ μέτρον τοῦτο δὲν ἐκλείψῃ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἡ ἀναρχία, τότε οἱ Θάσιοι δύνανται νὰ ἀνενεχθῶσιν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν ἐπικαλούμενοι τὴν ἀντίληψιν αὐτῆς, ἀλλ' ἀπ' εὐθείας ἀναφερόμενοι καὶ ὡς ἀφ' ἑαυτῶν ἐνεργοῦντες. Ὅ,τι δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποδεχθῶμεν ἐν ταῖς παρούσαις πολιτικαῖς τῆς Εὐρώπης περιστάσεσιν εἶνε ἢ ὑμετέρερα πρότασις ὅπως οἱ κάτοικοι τῆς νήσου αἰτῶνται δι'

38. Οἱ προτεινόμενες ἀπὸ τον Ἀλ. Τσιμπουράκη ἐκκλήσεις προς τὴν αγγλικὴ κυβέρνησιν βασίζονται στο ὅτι ἀπὸ το 1883 ἡ Αἴγυπτος εἶναι προτεκτοράτο της Ἀγγλίας.

39. Ὑποπρ. Τσιμπουράκης προς Ὑπ. Εξ., Καβάλα, 13 Ἰουνίου 1885, αρ. πρ. 257.

40. Ἀν. Βυζάντιος προς Ὑπ. Εξ., Ἀλεξάνδρεια, 13 Ἰουνίου 1885, αρ. πρ. 1063.

41. Ὑπ. Εξ. προς Ἀν. Βυζάντιο, Αθήνα, 18 Ἰουνίου 1885, αρ. πρ. 6163 και 6242.

42. Ὑπ. Εξ. προς Ἀλ. Τσιμπουράκη, Αθήνα, 18 Ἰουνίου 1885, αρ. πρ. 6163 και 6242.

υπομνήματος την μετά τῆς Ἑλλάδος ἔνωσιν, διότι τὸ διάβημα τοῦτο, ὡς ἔχουσι σήμερον τὰ πράγματα, ἐν ᾧ οὐδὲν πρακτικὸν ὄφελος θέλει συνεπιφέρει, θέλει ἐκθέσει συγχρόνως τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ὡς ὑποκινήσασαν τοῦτο»⁴³.

Ο Σιακὴρ μπέης, τον οποίο ο χεδίβης ὀρίσε στη θέση του απολυθέντος Ιμπραήμ μπέη, ἀρνήθηκε, για ἀγνωστους σε μας λόγους, το διορισμό του. Ἐτσι ἐπρεπε να παρέλθει ἕνας ἀκόμα μῆνας για να βρεθεῖ αντικαταστάτης του. Στις 9 Ιουλίου ο πολιτικός πράκτορας Βυζάντιος μ' ἐγγράφου του προς το Υπ. Εξ. ἀναγγέλλει πως την επομένη ἀναχωρεῖ μέσω Σμύρνης για τη Θάσο ο νέος της διοικητῆς Μουσταφά μπέης Ιμπαδῆ, για τον οποίο υπάρχουν καλές πληροφορίες ἀπὸ προηγούμενες υπηρεσίες του. Πριν ἀπὸ την ἀναχώρησή του το δέχτηκε ο χεδίβης σε μακρά ἀκρόαση και του ἔδωσε συμβουλές και οδηγίες, προτρέποντάς τον ιδίως «να ἐκρίζωση τὰς διαιρέσεις καὶ τὰ κόμματα, πολιτευόμενος πρὸς πάντας ἐν ἴσῃ εὐπροσηγορίᾳ καὶ δικαιοσύνῃ»⁴⁴.

Ο ἐπίλογος γράφεται στα τέλη Ιουλίου. Ο Ἑλληνας υποπρόξενος στην Καβάλα ενημερώνοντας το Υπ. Εξ. για την ἀφίξη του νέου Διοικητῆ, προσθέτει πως οἱ Θάσιοι, «οἱ εἰδότες τὰς ἡμετέρας ἐνεργείας, εὐγνωμονοῦσι τῷ Σ(ε-βαστῷ) Ὑπουργείῳ»⁴⁵.

Τα γεγονότα του 1885 στη Θάσο δεν ἐντάσσονται φυσικά στις ἐπαναστατικές ἀπόπειρες του ὑπόδουλου ἐλληνισμού κατὰ το τελευταίον τέταρτο του 19ου αἰῶνα. Η κυριαρχία του χεδίβη δε φαίνεται ν' ἀμφισβητεῖται οὔτε κατ' ἐλάχιστον. Δε φαίνεται ἀκόμα να ἔχουν οποιαδήποτε σχέση με τις ποικίλες ἐπιδιώξεις (ἐθνικές-οικονομικές-πολιτικές-θρησκευτικές) Ἑλλήνων, Τούρκων, Βουλγάρων, Ρώσων, Αυστριακῶν, Ρωμούνων (Ρουμάνων), Ἀγγλῶν, Γάλλων κ.ά., που μεταβάλλουν την περιοχὴ μας σε στίβο ἀνταγωνισμῶν. Εκφράζουν ἀπλῶς την ἐπιθυμία των κατοίκων του νησιοῦ ν' ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ την αυθαιρεσία και τη δολιότητα ἐνὸς κακοῦ διοικητῆ, να διασφαλίσουν τα δικαιώματά τους, να ἀποτρέψουν περαιτέρω μείωση των κοινοτικών προνομίων τους⁴⁶ και να ἀποδεσμευτοῦν ἀπὸ το «Ἰμαρέτιον», κέντρο του ἰσλαμικοῦ φανατισμοῦ και ὄργανο καταπίεσης για τον ἐλληνισμό της περιοχῆς.

Για το ἐλληνικὸ κράτος η ὑπόθεση αὐτὴ ἦταν σχεδὸν ἐνοχλητικὴ⁴⁷, ἀφοῦ

43. Στο ἴδιο ἐγγράφου.

44. Ἀν. Βυζάντιος προς Υπ. Εξ., Ἀλεξάνδρεια, 9 Ιουλίου 1885, ἀρ. πρ. 1910.

45. Ἀλ. Τσιμπουράκης προς Υπ. Εξ., Καβάλα, 3 Αυγούστου 1885, ἀρ. πρ. 335.

46. Βλ. Ἀπ. Ε. Βακαλόπουλου, ὁ.π., σελ. 140-158. Οἱ ἐπεμβάσεις στο προνομιακὸ πολίτευμα της Θάσου ἀπὸ το 1874 (οπότε καταργήθηκε ο θεσμός του μπας τσορμπατζή-προέδρου της Θάσου) οδηγοῦν σταδιακὰ στην ουσιαστικὴ του κατάλυση (μετὰ το 1895).

47. Δεν εἶναι τυχαίον πως το Ὑπουργεῖο Εξωτερικῶν ἀποδέχεται ἀσμένως πρόταση του πολιτικοῦ πράκτορα στην Ἀλεξάνδρεια να ἀλληλογραφεῖ με το υποπρ. Καβάλας ἀπευθεῖας (για ἐξοικονόμηση χρόνου) κι ὄχι μέσω του Υπ. Εξ.

μπορούσε να γεννήσει υπόνοιες για υποκίνηση ή εκμετάλλευσή της από την Ελληνική Κυβέρνηση. Άλλωστε είμαστε ακόμα πολύ μακριά από την πρώτη δεκαετία του αιώνα μας, τότε δηλ. που γίνεται επίσημη εθνική πολιτική η ενσωμάτωση των αλύτρωτων εδαφών της Μακεδονίας. Γι' αυτό και απορρίφθηκε σχεδόν ασυζητητί η πρόταση για ένωση της Θάσου με την Ελλάδα που υπέβαλε ο υποπρόξενος Τσιμπουράκης, τονίζοντας μάλιστα και τα οφέλη που θα προέκυπταν απ' αυτήν⁴⁸. Κυρίαρχο στοιχείο της πολιτικής του ελληνικού βασιλείου στα 1885 ήταν η απόκρουση του πανσλαβισμού και του εκβουλαρισμού της Μακεδονίας⁴⁹, φόβος που για τη Θάσο ήταν ανύπαρκτος⁵⁰.

Εξ ίσου ενδιαφέροντα είναι και άλλα δύο έγγραφα τα οποία και παραθέτουμε. Το ένα είναι η επιστολή που απέστειλε ο Γ. Μ. Χρηστίδης στον υποπρ. Τσιμπουράκη στις 4 Ιουνίου 1885 και το άλλο μια έκθεση που υπέβαλε ο Έλληνας υποπρόξενος της Καβάλας προς το Υπ. Εξ. Η έκθεση αυτή περιλαμβάνει αριθμητικά στοιχεία για τον πληθυσμό της Θάσου και για τους μαθητές που φοίτησαν στα σχολεία του νησιού κατά το σχολ. έτος 1883-84. Η παραπάνω έκθεση παρ' ότι συντάχθηκε κατά το Φεβρουάριο του 1885, υποβλήθηκε στις 30 Δεκεμβρίου 1885.

Ἐν Παναγίᾳ Θάσου τὴν 4 Ἰουνίου 1885

Ἀξιότιμε κύριε Α. Τσιμπουράκη!

εἰς Καβάλλαν

Ἀμφοτέρας τὰς ἐπιστολάς σας ἐπισταμένως ἀνέγων / καὶ νέον ἔχω ἐξ αὐτῶν δεῖγμα τῆς πρὸς τὴν ἀναξιοπαθοῦσαν νῆσον / μας φιλογενεστάτης συμπαθείας σας. /

Δὲν δύναμαι νὰ βεβαιώσω ἂν πεντάκις κατὰ τοῦ κυρίου / Δ. Θωμαΐδου ἐπυροβόλησαν. Ἐκεῖνο δὲ ὅπερ διεσαλπήσθη εἶνε / πασίγνωστον· ὅτι δηλαδὴ, πρὶν τῆς ἐλεύσεως τοῦ ἐξελεγκτοῦ, ἐν τῷ / ἀναβρασμῷ τῶν κομμάτων, περὶ τὸ μεσονύκτιον, ἐπυροβολήθη παρὰ / τινος ἔξωθεν, ἐνῷ εὕρισκετο ἐντὸς τῆς οἰκίας του. /

48. Στο από 8 Ιουνίου 1885 έγγραφό του προς το Υπ. Εξ. σημειώνει: «Ἡ νῆσος Θάσος οὐσα ἡ κλείς της Β.Δ. (sic) Μακεδονίας, ἀφ' ἧς ἀπέχει μόνον 1-2 ὥρες (λ.χ. ἐντεῦθεν) θὰ ἐχρησίμευεν ἡμῖν πλέον ἢ ἡ Μελίττη ἢ ἡ Κύπρος τῇ Ἀγγλίᾳ».

49. Σ' αυτή την πολιτική τόνωσης της εθνικής συνείδησης των Ελλήνων της Μακεδονίας εντάσσεται και η προτροπή του Υπουργού Εξωτερικών Θ. Δηλιγιάννη προς τον υποπρόξενο Τσιμπουράκη: «...καὶ μὴ παύσησθε...καλλιεργοῦντες καὶ ἀναπτύσσοντες τὸ ἐθνικὸν φρόνημα, τὸ παρὰ τοῖς κατοικοῖς ἐνυπάρχον» (Υπ. Εξ. προς υποπρ. Τσιμπουράκη, Αθήνα, 18 Ιουνίου 1885, αρ. πρ. 6163 και 6242).

50. Βλ. Παράρτημα (έκθεση υποπρ. Τσιμπουράκη για σύνθεση πληθυσμού κλπ. της Θάσου κατά το 1885).

Πρὸ δέκα περίπου ἡμερῶν, ὀφειλέτης τοῦ τις, ὡς καλῶς / ἔμαθον, Γιαννάκης Κλονάρης ὀνομαζόμενος, ἐπανειλημμένως προσκλή/θεις παρὰ τοῦ ἀναπληροῦντος τὴν διοίκησιν Χοσρέφ-ἐφένδου, καὶ / μὴ μεταβάς, ἐνεχείρισεν εἰς τὸν Κώσταν Προέδρου προεστῶτα Πανα/γίας, φυσίγγιον πολυκρότου ἵνα δώσῃ αὐτὸ τῷ Θωμαΐδῃ δανειστῇ του. / —τοῦτο παρ' ἡμῖν δηλοῖ ἀπειλὴν φόνου—. Ὁ Κώστας Προέδρου ἅμα / παραλαβὼν τὸ φυσίγγιον, μετέβη ἀμέσως εἰς τὸ διοικητήριον, ἔνθα ὁ / ἀναπληρῶν τὴν διοίκησιν καὶ ὁ Θωμαΐδης, καὶ ἐδήλωσεν αὐτοῖς τὸ γε/γονὸς ἐγχειρίσας ἅμα τὸ φυσίγγιον, πρὸς ἐκπληξιν αὐτῶν, καὶ οὐδεμίαν / καταδίωξιν τοῦ ἀπειθοῦς καὶ ἀπειλοῦντος ἐγκληματίου!!/

Ὁ ἀναπληρῶν τὴν διοίκησιν Χοσρέφ-ἐφένδης, ὑπὸ τοῦ / ἐξελεγκτοῦ ὡς τοιοῦτος ὀρισθείς, ἐπὶ τέσσαρας ἐβδομάδας μόνον / ἔμεινεν ἐν τῇ νήσῳ, ἣν ἀπὸ τριάκοντα πέντε ἐτῶν γινώσκει, / καὶ ἦν ἐν τοιαύτῃ ἀναρχίᾳ εὐρών, ἡναγκάσθη πρὸ ἐβδο/μάδος νὰ ἐγκαταλείψῃ ὡς ἐξεφράσθη, μεμφόμενος τὴν διοί/κῃσιν ἥτις εἰς τοιοῦτο σημεῖον ἔφερεν αὐτήν./

Ὁ κύριος Κ. Δημητριάδης ἱατρός, ἀπὸ τὸν παρελθόντα / Ὀκτώβριον θεωρεῖται ἐξόριστος μακρὰν τῆς γενετείρας του / χώρας κατοικῶν τῆς ἀναρχίας ἔνεκα. Πρὸ τεσσάρων ἡμερῶν, / καιρίως τραυματισθείσης γυναικὸς τινὸς ὑπὸ μένεα κατ' αὐτῆς / πνέοντος ἀνδρογύνου, εἰδοποιηθείσης τῆς λεγομένης διοικήσεως, / συμπαρέλαβεν ὁ πρόεδρος τοῦ ἀνυπάρχτου συμβουλίου Χασᾶν- / βέης!! τὸν κύριον Δημητριάδην ὡς ἱατρὸν τῆς διοικήσεως ὅπως / ἐπισκεφθῇ τὴν πληγωθεῖσαν. Μετέβησαν εἰς Θεολόγον, χώραν / τοῦ Δημητριάδου ἔνθα οἱ διαπληκτισθέντες, ἀλλὰ μὴ γενομένου / δεκτοῦ τοῦ Δημητριάδου, ἐδέξασαν τὴν ἐπιούσαν, ὀρθροῦ βαθέως, / ν' ἀναχωρήσουσιν ἀμφοτέρωι λάθρα καὶ δι' ἄλλης ὁδοῦ!!/

Ἐξ αὐτῶν ἐννοεῖτε ὅτι ἡ ἀναρχία βασιλεύει παρ' ἡμῖν, / καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς διοικήσεως τῆς ἐνσπειράσης καὶ ὑποθαλ/ψάσης τὴν διαίρεσιν καὶ κομματισμοὺς ἔχει τὴν ἀρχήν. / Τὸ νόστιμον εἶνε, ὅτι ἐν ταύτῃ ἀρεσκόμενοι κυρίως οἱ εἰς / τὸ κόμμα τῆς διοικήσεως ἀνήκοντες, οὐδὲν δίδουσιν ἀκρό/ασιν, ὁπότε ἐξ ἀνάγκης, ἡ φίλη αὐτῶν διοίκησις, συμβουλευὴ τι / ἡσυχίας χάριν. Ἡ τῆς διοικήσεως μερὶς δίδει πάντοτε ἀφορ/μὰς ἀταξιῶν καὶ διαπληκτισμῶν καθὸ στρατολογηθεῖσα ἐξ ἀνδρῶν / χρεοκόπων, ἐστιγματισμένων καὶ ἀρεσκομένων ἐν τῇ ἀναρχίᾳ / ἐνῶ ἡ ἑτέρα μερὶς ἐφησυχάζει μετ' Ἰωβείου ὑπομονῆς, βα/ρέως φέρουσα τὰς κακώσεις τῶν ἄλλων, μέχρις οὗ ἴδῃ τὸ ἀπο/τέλεσμα ὅπερ περιμένει παρὰ τῆς Αἰγ. Κυβερνήσεως τῆς ἀποστεί/λάσης τὸν ἐξελεγκτὴν, τὸν κατακρίναντα τὴν διοίκησιν, ἀνα/γνωρίσαντα τὰ σπουδαῖα αὐτῆς σφάλματα, καὶ ὑποσχεθέντα τὴν / ἀντικατάστασιν καὶ τὴν διαρρύθμισιν τῶν δικαστηρίων./

Διεδόθη ὅτι ὁ ἐξελεγκτής, χάριν οἰκονομίας τοῦ αἰγ. ταμείου, / θὰ προτείνει εἰς τὴν Αἰγ. Κυβέρνησιν σχέδιον δικαστικῆς με/ταρρυθμίσεως, καθ' ὃ,

αίτις τῶν ναυῶν ἀφ' ἑνὸς, τῶν δὲ διοικητικῶν καὶ
δικαστικῶν ἀγαθῶν.

Ὡς οὖν οὐκ ἔστιν, ὅτι ἐν τῇ ἐγγυὲς βίᾳ κοινῇ
δα πρὸς τὴν ἐκ τῶν καὶ ἐν τῇ ἐκ τῶν τοῦ διοικητικῶν
ναύων ἐκ τῶν καὶ ἐν τῇ ἐκ τῶν τοῦ διοικητικῶν.

Θάσος 1885. Σεπτέμβριος. 31

ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἔστιν ἡ ἐκ τῶν τοῦ διοικητικῶν.

Παύλος καὶ Πωλείας.

Ν. Δ. Κωνσταντίνου

Γ. Χρυσόπουλος

Κ. Κωνσταντίνου

Σταυρόπουλος

αδ. Σιμεωνίου

Ι. Παναγιώτου

Διοικητής

Δι. Γ. Δ. Ιωαννίδης

Γεωργίου Κωνσταντίνου

Σταυρόπουλος

Αδελφός Κωνσταντίνου

Κωνσταντίνου

Αρχι

Ιωαννίδης

Δι. Γ. Δ. Ιωαννίδης

Ιωαννίδης

Ιωαννίδης

Ιωαννίδης

Δι. Γ. Δ. Ιωαννίδης

Ιωαννίδης

Ιωαννίδης

Ιωαννίδης

Ιωαννίδης

Ιωαννίδης

Ιωαννίδης

Ιωαννίδης

Ιωαννίδης

Ιωαννίδης

Ιωαννίδης

Ιωαννίδης

Ιωαννίδης

Ιωαννίδης

Ιωαννίδης

Ιωαννίδης

Ιωαννίδης

Ιωαννίδης

Ιωαννίδης

Ιωαννίδης

Ιωαννίδης

Ιωαννίδης

Ιωαννίδης

Η τελευταία 3η σελίδα της αναφοράς των Θασίων αντιπροσώπων, όπου διασώζονται οι
σφραγίδες των έξι κοινοτήτων της Θάσου.

ὁ ἐν τῷ Ἰμαρετίῳ Καβάλλας ἀδρῶς / μισθοδοτούμενος διδάσκαλος τῆς Περ-
σικῆς κτλ. Χασᾶν/ἐφένδης, ὁ παρὰ τῶν ὀθωμανῶν σοφὸς νομιζόμενος, ὅπως
ἀδαῆς / τῶν δικαστικῶν καὶ ἀνεπιστήμων, νὰ διορισθῇ ἀντιπρόσωπος / τῆς
διοικήσεως ἐν Θάσῳ καὶ ἐποπτεύων τὰ δικαστικά. Ἄν τοιοῦτό τι / ἀποφασι-
σθῇ, βεβαιωθῇτε ὅτι τοῦτο θὰ εἶνε μέγα δυστύχημα / διὰ τὴν νῆσον, ἥτις συμ-
φέρον ἔχει, ὥς καὶ ἐν ἄλλῃ μου ἐπιστολῇ σᾶς / ἔλεγον, ν' ἀποσπασθῇ τέλεον
ἐκ τῆς ἐποπτείας τῶν ἐφένδηδων / τοῦ Ἰμαρετίου, καὶ οὐχὶ νὰ συνδεθῇ στε-
νώτερον, ὅπερ πρὸ πολλοῦ / ἐπιδιώκουσιν οἱ σοφτάδες, τὶς οἶδε διὰ ποίους κα-
ταχθονίους σκοπούς των. / Ἀνάγκη ὅθεν σπουδαία καὶ κατεπείγουσα νὰ προ-
ληφθῇ τὸ τοιοῦτο μέτρον./

Ἐνεργήσατε παρακαλῶ ἐν τῇ φιλογενείᾳ σας τὰ δέοντα ὑπὲρ / τῆς ἀτυ-
χοῦς ταύτης νήσου, ἥς οἱ κάτοικοι ὥς ἐπείσθητε, ἀδύνατον νὰ / πράξωσιν ἀν-
δρικόν τι ἀφ' ἐαυτῶν./

Ἀπεκδεχόμενος τὰς διαταγὰς σας διατελῶ

δοῦλος σας

Γ. Μ. Χρηστίδης.

Στατιστικὸς πῖναξ
τῆς περιφέρειας
τοῦ Υποπροξενείου Καβάλλας

Φεβρουάριος
τοῦ 1885

Ἡ νῆσος Θάσος

ὄνομα
πόλεως ἢ χωρίου

Ἑλληνες
Ἑλλήνων μαθητῶν,
Ολικὸς ἀριθ. τῶν
μαθητῶν Π νηπίων

Παρατηρήσεις

Παναγία	1900	164	Ἄπαντες οἱ κάτοικοι εἰς μίαν καὶ / μόνην ἀνήκουσιν ἐθνικότητα, τὴν / ἑλληνικὴν, ἀνευ τῆς ἐλαχίστης ἐξαιρέσεως. Μόνη ἡ ἑλληνικὴ γινώσκεται / καὶ ὀμιλεῖται. Τὰ σχολεῖα εἰς παραλυσίαν, / τοῦτο δὲ ἀποδοτέον οὐχὶ τῇ Διοικήσει, / ἥτις οὐδαμῶς ἐν Τουρκίᾳ μεριμνᾷ / περὶ σχολείων μὴ Τουρκικῶν, ἀλλὰ / τοῖς κατοικοῖς, οἵτινες ἀφ' οὗ ἠγέρθησαν / ὑπόνοιαι ἐπὶ προτεσταντισμῷ κατὰ τῶν / μαρουλιστῶν διδασκάλων (μαθητῶν τοῦ ἐν / Σέρραις κ. Μαρούλη) δὲν ἐφρόντισαν / τελειοφόρως περὶ ἀντικαταστάσεως αὐτῶν, / ἀλλ' ἐκλείσαν πολλὰ σχολεῖα. — Ἐπιστολὴ / θασίου διαμαρτυρομένου ἱεραποστόλου πρὸς / τὸν ἐν Κ/πόλει προϋστάμενον αὐτοῦ ἔφερει / ὡς ἔχει τὴν συνδρομὴν τῶν μαρουλιστῶν / διδασκάλων τῆς Νήσου καὶ ἐλπίζει τὴν προαγωγὴν / τοῦ ἔργου του. — Ὁ ἐν τῇ προηγούμενῃ / στίλῃ ἀριθ. τῶν μαθητῶν εἶναι ὁ / τοῦ παρελθόντος σχολικοῦ ἔτους.
Ποταμία	750	54	
Θεολόγος (ἔκω συνοικία)	1375	108	
Θεολόγος (κάτω συνοικία)	850	65	
Κάστρον	1430	54	
Μαριὰ	800	62	
Κακὴ Ῥάχης	1500	30	
Σωτήρ	355	27	
Καζαβήτη (Παπαζ. Μαχαλέ)	330	62	
Καζαβήτη (Τσιγγούρα Μαχαλέ)	800		
Βόλγαρον (Ῥαχώνιον)	700	53	
Βόλγαρον (Ἄγ. Γεώργιος Βούζη)	325		555 ⁵¹
Λιμὴν Παναγίας	120		
	11235		

51. Το δημοσιευμένο ἔγγραφο προέρχεται ἀπὸ τα Αρχεῖα τοῦ Υπουργείου Εἰσωτερικῶν καὶ βρίσκεται φωτοτυπημένο στο Δημοτικὸ Μουσεῖο Καβάλλας. Παρατηροῦμε ὅτι το ἀθροισμα τῶν ἀριθμῶν τῆς δεύτερης στίλης δὲν εἶναι 555 ἀλλὰ 679. Πιθανόν ἡ πρόσθεσις να γινε πρὶν συμπληρωθεῖ ἡ στίλη με ὅλους τοὺς ἀριθμοὺς.